

Мнѣнието на Лавале за Сърбия.

Споредъ впечатлѣния ми въ врѣме на моето прѣбывание въ Сърбия и споредъ резултатитѣ отъ изучаването на документитѣ, съ които располагахъ, азъ дохождамъ до заключение, че сърбската нация е една отъ най щастливитѣ на нашия материкъ и че тя заключава въ себе си всички основания за блѣстяща бѣдащностъ. Тя съединява въ себе си всички условия за истинно образование, такова, което принося на всички нравственостъ, свобода, просвѣщение и благосѣстояние. Тука доживѣли, запазили се, мѣстни самоуправления и общински волности, които дълбоко сж вкоренени въ миналото, а пъкъ на нашия западъ, ний трѣбва да ги възстановяваме и да ги вдѣхновяваме къмъ новъ животъ. Производството на богатствата е йоще ограничено, но всички семейства живѣятъ на своя собствена земя. Всѣкий притежава извѣстно благосѣстояние, и не можешъ да срѣщнешъ оная яена противоположностъ между голѣмо богатство и крайна бѣдность, каквато е разпространена у насъ. Просвѣщението е разпространено недостатъчно, и, както това разбрало добръ и правителството, къмъ развиванieto му трѣбва да се употрѣбятъ всички усилия. Но, поезията и историята и сега сж вече на домашното огнище, благодарение на народнитѣ пѣсни. Народа управлява самъ себе си чрѣзъ своитѣ прѣдставители, които се избиратъ отъ всички данъкоплатци. Демократията, която въ други мѣста основаватъ съ сила, понѣкога съ кървави прѣврати, тука си сжществува, като старо учрѣждение и наслѣдственъ обичай. Заедно съ това, благоприятствуватъ за прѣуслѣванieto и заимствованиятѣ отъ западъ най добри закони и распоредби. Само че има това, което ме плаши, — да не би да поискатъ да подражаватъ на вънкашния блѣсъкъ на нашитѣ столици, който ни струва толкова скъпо и който е създадалъ толкова силни опасности, — и да се раскъсатъ много бързо съ миналото, отъ страхъ ужъ да не би да пожертвовать свободата.

Стърѣдоточаванieto и силното настояване на властѣта, разбира се, придава на вървежа на нацията напрѣдъ по голѣма бързина, по голѣма правилностъ и по голѣмо еднообразие. Но, тѣ ослабаватъ личното прѣдначинание и намаляватъ природната сила на народа, като го блѣскаатъ насилственно въ пжтъ, който той не счита за свой. Това е направила желѣзната воля на Петра Великий, но азъ мисля, че руситѣ нѣматъ основание да поздравляватъ себе си по тоя поводъ. Положението на нашия западъ съвсѣмъ не е такова добро, щото да се опитватъ да възпроизведатъ на Балканския полуостровъ това, което у насъ самитѣ е породило затруднения, които ни обсаждатъ отъ всички страни.

Струва ми се, че сж голѣма опасностъ за Сърбия, чрѣзмѣритѣ, повечето непроизводителни, расходи и повторяющитѣ се заеми, необходими за покриванieto на тѣзи загуби. Върху това обстоятелство азъ по най настойчивъ начинъ обръщамъ вниманието на сръбскитѣ господарствени мажѣе, къмъ която партия тѣ и да принадлежатъ. За